

ВИРОБНИЦТВО КОМБІКОРМІВ ТА НАПРЯМИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ КОМБІКОРМОВОЇ ГАЛУЗИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*О.В.Калюжна, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет*

Кормовиробництво — одна з найвагоміших галузей сільсько-господарського виробництва. Важлива роль у створенні стабільної кормової бази належить комбікормам. Відродження тваринницької галузі в Україні насамперед залежить від стану комбікормової промисловості.

Дослідженням сучасного стану та перспектив розвитку комбікормової галузі України займалось чимало фахівців, а саме Кіщак І.Т., Куян Н.В., Єгоров Б.В., Князев С.І., Гусякова Н.Л. та інші. Але багато ще питань на регіональному рівні залишилось по за увагою. Нами були розглянуті основні проблеми функціонування комбікормової галузі Миколаївської області за період реформування відносин власності.

Серед зернопереробних галузей Миколаївської області у найбільш кризовому стані знаходиться комбікормова промисловість. Це обумовлено не тільки значним скороченням поголів'я тварин та птиці, а й суттєвими коливаннями валового збору зернових, подорожчанням білково-вітамінних добавок, обмеженою платоспроможністю сільгоспвиробників. Вплив цих факторів обумовив зменшення обсягів виробництва комбікормів у 2003 році на 92,5% порівняно з 1991 роком. Такий стан справ з комбікормами призводить до втрат поголів'я (особливо молодняку), зниження продуктивності тварин, нераціонального використання фуражних ресурсів.

Комбікормові підприємства Миколаївської області виробляють комбікорми для всіх видів тварин. Протягом останніх років спостерігається зменшення виробництва комбікормів по всіх асортиментних групах (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка виробництва комбікормів у Миколаївській області
(всі категорії виробників), тис. т**

Асортиментні групи	Роки								2003 р. у % до 1996 р.
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Комбікорми, всього	178,9	68,3	56,3	80,9	33,1	24,1	35,2	39	21,8
у т.ч. для великої рогатої худоби	22,7	16,1	14,9	22,2	6,1	5,7	5,8	5,6	24,7
свиней	70,5	25,3	15	22,6	6,8	3,4	18,5	17,5	24,8
птиці	84,6	26,3	25,3	36	20,1	14,9	10,8	15,9	18,8
риби	0,8	0,6	1	-	-	-	-	-	-
інших тварин	0,3	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-	-

У структурі вироблених комбікормів найбільшу питому вагу мають комбікорми для птиці. Їхня частка коливається в межах 38,5-47,3%. Слід відмітити збільшення частки комбікормів для свиней та зменшення частки комбікормів для великої рогатої худоби. Це обумовлено зміною структури стада тварин та поголів'я.

Комбікормову галузь Миколаївської області складають підприємства та виробництва різних форм господарювання, серед яких три комбікормових заводи колективної форми, 12 малих приватних підприємств та 24 підсобних виробництва, що розташовані у сільськогосподарських підприємствах. Доля останніх в загальному обсязі виробництва комбікормів щороку збільшується. Слід зазначити, що основними виробниками комбікормів в області є Трикратський КХП – частка в загальному обсязі виробництва 35,5%, Миколаївський КХП – 26,4% та ТОВ “Укрком” – 22,4%.

За технічним станом комбікормові підприємства Миколаївської області можна поділити на три групи:

I група – підприємства, які забезпечені місткостями для сировини і готової продукції, мають всі технологічні лінії, можуть виробляти повний асортимент комбікормової продукції. Їхні вироб-

ничі потужності дозволяють без істотної перебудови вести роботи по впровадженню прогресивних технологічних процесів, автоматизації і модернізації.

II група — підприємства, що забезпечені нормативною кількістю місткостей для сировини і готової продукції, але не обладнані технологічними лініями лушення та введення в комбікорми рідких компонентів, лініями спеціальної обробки сировини. Підприємства потребують реконструкції або технічного переоснащення, обладнання їх невисначаючими лініями, заміни застарілого технологічного обладнання, впровадження прогресивних процесів та їх автоматизації.

III група — підприємства, що не забезпечені, згідно з нормами, місткостями для сировини і готової продукції, достатньою кількістю технологічних ліній. На них можна виробляти комбікорми лише за простими рецептами.

На сучасному етапі, за умови обмеженого попиту на комбікорми, комбікормові заводи виявилися неспроможними виробляти невеликі за обсягом партії комбікормів. Більшість міжгосподарських комбікормових заводів внаслідок зменшення поголів'я тварин ліквідувались. Досить поширеним стало явище відкриття мінікомбікормових цехів безпосередньо у господарствах, тому що на визначеному етапі розвитку це виявилось доцільніше з економічної точки зору, ніж купувати дорогі комбікорми. Але при цьому якість комбікормів, їхня поживна цінність значно погіршилися. Наявність і стан кормоцехів сільськогосподарських підприємств на 1 січня 2004 року характеризувалися такими даними (табл.2).

Із наявних комбікормових цехів справних лише 79%. В найбільш кризовому стані знаходяться кормоцехи для великої рогатої худоби, їхня готовність на 01.01.2004р. склала 40%. В подальшому з урахуванням пріоритетності розвитку молочного скотарства на Півдні України потрібно звернути увагу на технічний стан саме цього виду кормоцехів.

Основний принцип розвитку й розміщення комбікормових заводів і цехів — орієнтація на місце споживання. В минулому комбікормові заводи й цехи розміщувалися переважно поблизу

свиновідгодівельних комплексів, птахофабрик та інших спеціалізованих господарств, але криза, що охопила галузі тваринництва, призвела до дезінтеграції зернопродуктового підкомплексу та повного розвалу комбикормової промисловості. Головним принципом подальшого розвитку і розміщення виробництва комбикормів має бути орієнтація на споживачів з урахуванням того, що перевезення зерна є вигіднішим порівняно з перевезенням комбикормів.

Таблиця 2

**Стан підсобних цехів по виробництву комбикормів
у Миколаївській області, 2003 р.**

Показники	Наявність, штук		Коефіцієнт готовності на	
	всього	у тому числі справних	1.01.2004 р.	1.01.2002 р.
Цехи для виробництва комбикормів				
- всього	24	19	0,79	0,85
Цехи по дріжджуванню і осолодженню концентрованих кормів	1	1	1	1
Кормоцехи				
- всього	140	68	0,49	0,53
з них:				
- для великої рогатої худоби	75	30	0,4	0,45
- для свиней	58	34	0,59	0,63
Кормокухні для великої рогатої худоби	58	34	0,59	0,58
Кормокухні для свиней	41	24	0,59	0,67

Слід підкреслити, що існує прямий зв'язок між змінами у господарському механізмі (зокрема, підвищення цін на покупні комбикорми) та змінами у географії потоків фуражного зерна (в бік міжгосподарських та внутрішньогосподарських цехів). Як показав проведений аналіз, собівартість 1 тонни комбикормів, вироблених у внутрішньогосподарському цеху (що переробляє власне зерно), за рахунок мінімальних транспортних витрат в 1,5-2 рази нижча, ніж на міжгосподарському комбикормовому заводі. В той же час собівартість 1т комбикормів на останньому у 1,5-2 рази

менша, ніж на великому заводі. Перевагою комбікормових цехів середньої і малої потужності, що працюють на міжгосподарських засадах, у сучасних умовах є потенційна можливість залучення на взаємовигідних умовах давальницького зерна фермерів, орендарів, сільськогосподарських кооперативів, індивідуальних виробників для переробки на комбікорм.

При визначенні територіального розміщення комбікормових цехів мають бути враховані не лише потреба в них, а й умови постачання незернових компонентів, тобто кормових дріжджів, м'ясо-кісткового, рибного, хвойного борошна, лушпиння, макухи, солі, крейди, та інших компонентів. В перспективі треба визнати за необхідність пріоритетний розвиток малої індустрії для підготовки зерна до згодовування.

Враховуючи, що мережа комбікормових заводів у Миколаївській області в основному вже склалася, важливим питанням є більш чітке розмежування функцій підприємств малої, середньої та великої потужностей у районах області. Проаналізувавши існуючий стан комбікормової промисловості області, вважаємо, що виробництво білково-вітамінних добавок, супліментів, стартерних і пре-стартерних комбікормів — однозначний пріоритет для спеціалізованих підприємств галузі. Для подальшого більш ефективного її функціонування доцільно було б великим підприємствам поглиблювати свою спеціалізацію у виробництві важкорационних та стартерних комбікормів, білково-вітамінних добавок із застосуванням таких сучасних технологій, як лушення плівчастих структур, мікронізація, екструдкування зерна та інше. Оскільки нині в тваринництві спостерігається тенденція до збільшення поголів'я худоби та птиці у населення і зменшення — у великих підприємств, необхідно змінити стратегію розвитку галузі. Виготовлення звичайних, простих та найбільш масових видів комбікормів необхідно сконцентрувати безпосередньо у господарствах-виробниках тваринницької продукції із власної сировини з використанням білково-вітамінних добавок та преміксів. Це дасть можливість знизити собівартість комбікормів за рахунок спрощення технологічного процесу, зменшення енергомісткості і транспортних витрат на їх доставку. Маркетингові

служби комбікормових заводів мають переорієнтуватись на збут комбікормів населенню. Великим комбікормовим заводам було б доцільно створити власну торгівельну мережу та переорієнтуватися із оптової торгівлі на дрібнооптову та роздрібну торгівлю. Враховуючи актуальність проблеми забезпечення комбікормової промисловості високобілковими компонентами в достатньому обсязі та за доступними цінами, необхідно повніше використовувати відходи вітчизняних борошномельних підприємств, м'ясокомбінатів, молокозаводів та олійно-жирових заводів, а також налагодити міжрегіональні зв'язки із заводами, що виробляють рибне борошно та інші важливі компоненти.

УДК 331.104:631.477.7

РОЗВИТОК ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ МИКОЛАЇВЩИНИ НА ПОРЕФОРМНОМУ ЕТАПІ

Н.В.Прижигалінська, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Кардинальні зміни в аграрному секторі України в останні роки вимагають ефективного управління трудовими ресурсами. Його сучасна особливість полягає у потребі гармонізації інтересів особистості, колективу підприємства, всього суспільства. Важливо врахувати, що Конституція гарантує громадянам України право на працю відповідно до уподобань, здібностей, професійної підготовки, освіти згідно з суспільними потребами. Усвідомлюється необхідність розглядати людей як багатство підприємств, а витрати на формування, мотивацію, розвиток людських ресурсів — як особливий вид інвестицій, що стають вагомим чинником підвищення конкурентоспроможності та виживання в ринкових умовах. Викладене зумовлює актуальність дослідження управління трудовими ресурсами аграрного сектору на пореформеному етапі.

Трудові ресурси вивчали і нині опрацьовують такі вчені як